energie samen

Strategie Belangenbehartiging

Jaargang 2026

versie september

Publicatiedatum
01.09.2026

Inhoudsopgave

VOORWOORD **2**

Visie 4
Missie 4
Doel 4
Doelen per Thema 5

1. ENERGIEGEMEENSCHAPPEN **7**

1.1 Kamerbrieven Energiegemeenschappen 7
1.2. Stimuleringsprogramma Energiegemeenschappen 10
1.3. Energiegemeenschappen in Europa 11

2. ELEKTRICITEIT **13**

2.1 Energiewet 13
2.2 SCE (en oude Postcoderoosregeling PCR) 16
2.2.1 Postcoderoosregeling PCR 16
2.2.2 SCE-tarieven 17
2.3 Crisisteam Zon 19
2.4 Wind op Zee 21

3. WARMTE EN BESPARING **23**

3.1 Wet collectieve warmte 23
3.2 Warmtegemeenschappen in gemeentelijk beleid 26
3.3 Besparingsactiviteiten 28

4. NETTOEGANG **31**

5. STANDAARDISATIE **33**

Voorwoord

Beste lezer,

Voor je ligt de Belangenbehartigingsstrategie 2026 van Energie Samen. In dit document beschrijven wij de hoofdlijnen van onze standpunten. Hiermee wil het team belangenbehartiging van Energie Samen de positie van energiegemeenschappen in relevante wet- en regelgeving versterken. Zo zorgen wij duurzame energie gemeengoed wordt en altijd, tegen een eerlijke prijs lokaal beschikbaar komt voor alle Nederlanders.

Het afgelopen jaar is die positie verder gegroeid: met de nieuwe Energiewet, de Wet collectieve warmte en verschillende Kamerbrieven krijgt coöperatieve energie steeds meer erkenning in wet- en regelgeving. Tegelijk blijft er werk te doen om deze erkenning ook in de praktijk waar te maken - met als stip op de horizon dat in 2050 50% van de energievoorziening coöperatief is, zodat duurzame energie voor iedereen toegankelijk en betaalbaar is.

Energie Samen is de landelijke koepel- en belangenorganisatie van energiegemeenschappen. De beweging van burgerenergie-initiatieven groeit: inmiddels zijn er 730 energiecoöperaties in Nederland met zo'n 139.000 leden, waarvan 438 coöperaties lid zijn van Energie Samen (januari 2026). In deze organisaties zijn de volgende coöperatieve principes geborgd:

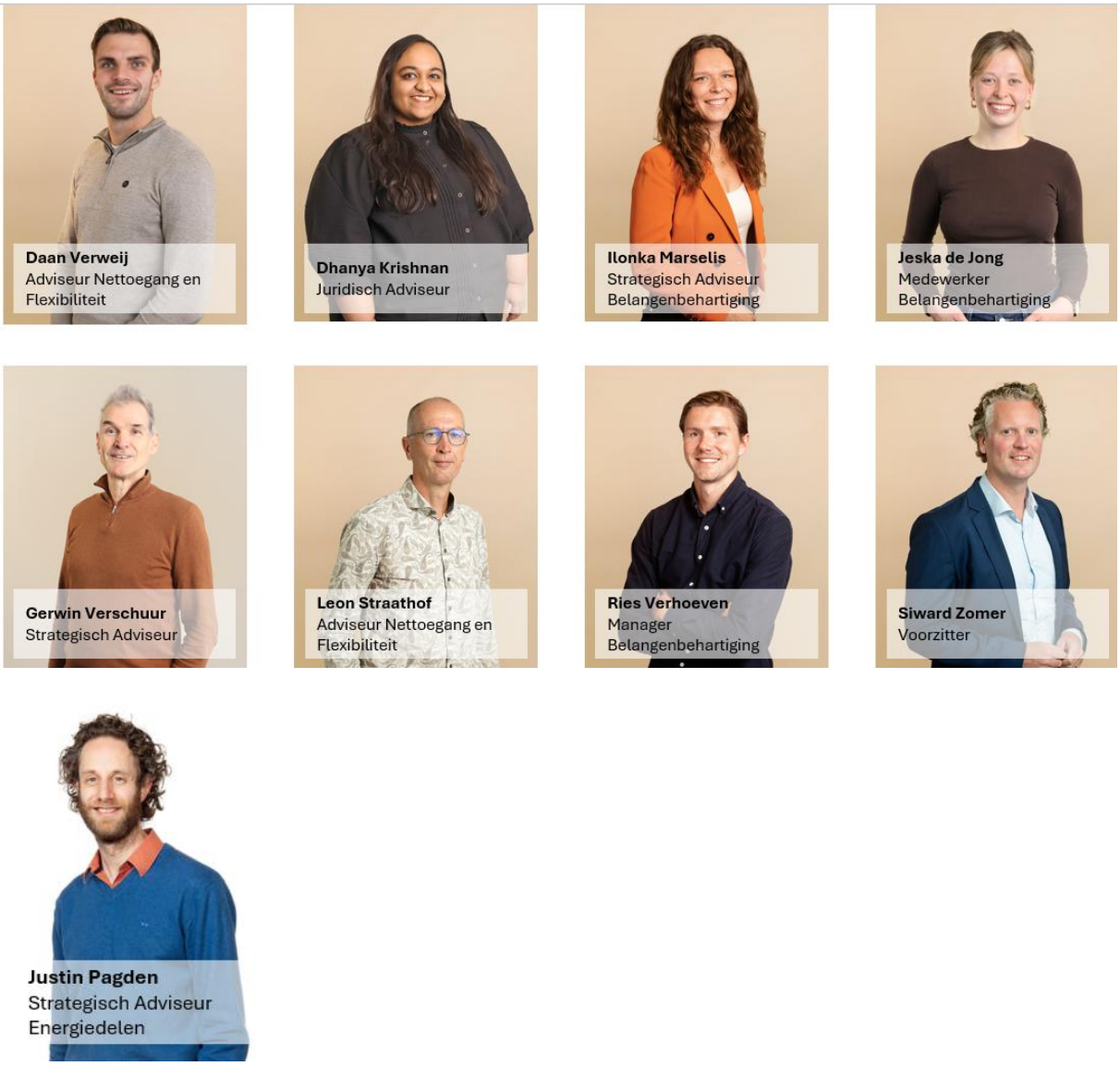
1. Vrijwillig en open lidmaatschap
2. Democratische controle door de leden
3. Economische participatie door de leden
4. Autonomie en onafhankelijkheid
5. Onderwijs, vorming en informatieverstrekking
6. Samenwerking tussen energiegemeenschappen
7. Aandacht voor de gemeenschap

Op Europees en landelijk niveau zetten wij ons met een hecht en toegewijd team bij politiek en bestuur in voor de rol van energiegemeenschappen binnen het energiesysteem. Onze standpunten komen tot stand in samenspraak met vertegenwoordigers van onze leden in diverse expertgroepen, terwijl de regionale belangenbehartiging wordt vormgegeven door de regionale koepels. Per thema bespreken we: wat is het probleem, wat is de oplossing, wat hebben we tot nu toe bereikt, en welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

Ries Verhoeven

Teamleider belangenbehartiging Energie Samen

Het team belangenbehartiging van Energie Samen

Vragen?

Neem contact met op met Ries Verhoeven: ries.verhoeven@energiesamen.nu of bekijk onze webpagina: https://energiesamen.nu/belangenbehartiging/

Visie	Wij zien een toekomst waarin duurzame energie gemeengoed is en altijd, tegen een eerlijke prijs lokaal beschikbaar is voor alle Nederlanders.
Missie	Wij versterken lokale energiegemeenschappen met de juiste producten en diensten, zorgen voor verbinding en vertegenwoordigen hen landelijk.
Doel	**In 2050 is 50% van de energievoorziening coöperatief.** Om dit te bereiken, vertegenwoordigt het team belangenbehartiging haar leden in 2026 op onderstaande thema's en streeft zij het volgende te realiseren:

Doelen per Thema

Thema 1: Energiegemeenschappen (breed)

- De in de Kamerbrief Energiegemeenschappen aangekondigde acties zijn succesvol geïmplementeerd (1.1).
- Er is een nationaal programma energiegemeenschappen opgericht met voldoenden financiële middelen (1.2).
- Er is binnen het Nederlandse partnerschapsplan (NRPP) budget gereserveerd voor energiegemeenschappen en de aanbevelingen uit het Europese Actieplan voor Energiegemeenschappen zijn vertaald naar nationaal beleid (1.3).

Thema 2: Elektriciteit

- De Electricity Market Design (EMD) is succesvol geïmplementeerd in de Energiewet op het gebied van energiegemeenschappen en energiedelen (2.1)
- Er wordt een oplossing gezocht voor de financiële risico's van PCR-projecten (2.2.1)
- De SCE-tarieven voor 2027 zijn financieel toereikend voor succesvolle projecten (2.2.2)
- Het crisisteam Energie Samen is ingezet om oplossingen te onderzoeken voor de financiële risico's van energiecoöperaties (2.3)
- De tendercriteria voor toekomstige kavels Wind op Zee zijn succesvol aangepast (2.4)

Thema 3: Warmte en besparing

- Warmtegemeenschappen hebben een geborgde positie in de uitwerking van het Besluit collectieve warmte en de financiële randvoorwaarden voor ontwikkeling en realisatie worden goed ingericht. (3.1)
- Warmtegemeenschappen hebben een sterkere positie gekregen in gemeentelijk beleid en tijdens de gemeenteraadsverkiezingen (3.2)
- Leden kunnen hun besparingsactiviteiten en energiearmoede aanpakken effectief uitvoeren (3.3)

Thema 4: Nettoegang

- De toegang tot en de optimale benutting van elektriciteitsnetten voor onze leden is verbeterd (4)
- Congestieonderzoeken netbeheerders zijn transparant (4)
- Er is een community of practice voor Nettoegang van start gegaan (4)

Thema 5: Standaardisatie

- Er is een start gemaakt met het ontwikkelen van norm voor energiegemeenschappen (5)

1. Energiegemeenschappen

1.1 Kamerbrieven Energiegemeenschappen

Wat is het probleem?

Energiegemeenschappen spelen een groeiende rol in de energietransitie, maar hun positie binnen het energiesysteem is lange tijd niet erkend of structureel ondersteund. Beleid en wetgeving waren vooral gericht op grote energiebedrijven, waardoor lokale initiatieven beperkte toegang hadden tot de energiemarkt. Bovendien ontbrak een duidelijke verbinding tussen nationale beleidsdoelen en de decentrale uitvoering door gemeenten, provincies en coöperaties, met onvoldoende regie, financiële zekerheid en structurele samenwerking tot gevolg.

Deze kwetsbaarheid van een centraal georganiseerd energiesysteem wordt scherper zichtbaar door de aanhoudende geopolitieke spanningen en oorlogsdreiging. Eerdere crises laten zien hoe afhankelijkheid van internationale energieprijzen direct doorwerkt in hoge energierekeningen, energiearmoede en economische instabiliteit. Tegen deze achtergrond wordt een meer decentrale inrichting van het energiesysteem steeds nadrukkelijker gezien als onderdeel van de oplossing.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Twee Kamerbrieven van het kabinet bieden hiervoor een kader. De Kamerbrief Energiegemeenschappen (september 2025) erkent dat energiegemeenschappen **onmisbaar zijn voor een succesvolle energietransitie** en stelt concrete stappen voor:

- Wettelijke erkenning in de Energiewet – Energiegemeenschappen krijgen een duidelijke juridische basis en worden erkend als zelfstandige spelers in het energiesysteem.
- Versterking van lokale samenwerking – Gemeenten en provincies krijgen de mogelijkheid om energiegemeenschappen actief te betrekken bij de uitvoering van het energiebeleid en het realiseren van 50% lokaal eigendom.
- Ondersteuning en professionalisering – Aandacht voor kennisdeling, bestuurlijke ondersteuning en financiële hulpmiddelen om energiegemeenschappen te laten groeien.
- Decentrale systeembenadering – Erkenning dat de energietransitie decentrale samenwerking, innovatie en coördinatie tussen lokale partijen vereist.

De Kamerbrief versterking van decentrale ontwikkelingen in het energiesysteem (april 2026) bouwt hierop voort en benoemt energiegemeenschappen expliciet als bouwsteen voor het lokaal afstemmen van opwek, opslag en verbruik. TNO berekende dat decentrale ontwikkelingen tot 24,5 miljard euro kunnen besparen op netinvesteringen. De belangrijkste acties uit deze brief zijn:

- Onderzoek naar succesfactoren en belemmeringen voor 50% lokaal eigendom bij hernieuwbare energieprojecten (resultaten voor zomer 2026).
- De evaluatie van de SCE-regeling wordt gebruikt om het instrumentarium voor lokale opwek te verbeteren.

- Energie Samen en NP RES werken samen aan een handreiking voor lokaal eigendom bij Opwek Energie Rijksvastgoed (OER).
- Een nieuw Nationaal Programma (NP i.o.) bundelt de krachten van NP RES, NPLW en SP IPE om medeoverheden te ondersteunen.
- 800 miljoen euro per jaar aan uitvoeringsmiddelen voor provincies en gemeenten voor de periode 2031–2040.
- Gebiedsgerichte aanpak via energiebeelden in vier provinciale pilots.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

Energie Samen heeft in de aanloop naar beide Kamerbrieven intensief bijgedragen aan de beleidsvorming. In overleg met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) heeft Energie Samen bepleit dat:

- energiegemeenschappen een duidelijke positie krijgen in wet- en regelgeving;
- gemeenten de bevoegdheid krijgen om lokaal eigendom te borgen in beleid;
- en dat er structurele middelen komen om energiegemeenschappen te ondersteunen.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

In het resterende deel van 2026 richt het team zich op het benutten van de ruimte die beide Kamerbrieven bieden. Vanuit de Kamerbrief Energiegemeenschappen zijn de volgende acties aangekondigd:

Nr.	Actie	Periode
1	Versterking van provinciale en regionale koepels om energiegemeenschappen beter te ondersteunen bij de opbouw van een robuuste organisatie.	2026–2028
1a	Faciliteren van gesprekken tussen energiegemeenschappen en andere partijen om te komen tot onderling vertrouwen en samenwerkingsafspraken, o.a. door het concept opgroeiruimte uit te breiden en beschikbaar te stellen via provinciale en regionale koepels.	2026–2028
1b	Ondersteunen van gemeenten en energiegemeenschappen bij aanbestedingen via provinciale en regionale koepels.	2026–2028
1c	Opstarten van leerkringen via provinciale en regionale koepels voor het uitwisselen van good practices over het bereiken van diverse doelgroepen.	2026–2028
2	Gelijk stemrecht binnen de energiegemeenschap als voorwaarde voor alle financiële ondersteuning voor energiegemeenschappen.	n.v.t.
3	In beeld brengen welke factoren bepalen of burgers en ondernemers wel of niet (kunnen) aansluiten bij en profiteren van een energiegemeenschap.	Q4 2025
4	Borgen van samenwerking tussen energiehuizen en energiegemeenschappen.	2026

Nr.	Actie	Periode
5	Verkennen van de waarde van opbouwwerk voor de energietransitie, in gesprek met o.a. medeoverheden, NKP en maatschappelijke partners.	2026
6	Onderzoek naar succesfactoren en belemmeringen voor de realisatie van 50% lokaal eigendom.	Q4 2025
7	Onderzoek naar een mogelijke rol van een faciliterende partij die energiegemeenschappen ondersteunt bij het lokaal afstemmen van vraag en aanbod.	Q1 2026
8	Onderzoek naar belemmeringen voor warmtegemeenschappen, ter voorbereiding op een faciliterend kader voor warmtegemeenschappen.	Q4 2025
9	Onderzoeken hoe warmtegemeenschappen kunnen aansluiten bij een garantieregeling voor warmtenetten.	Q4 2025
10	Verkennen van een voortzetting van het Local4Local-programma met ondersteuning voor het doorontwikkelen van zeven pilots naar volwassen multicommodity energiehubs of energiegemeenschappen.	2026

Met deze inzet zorgt Energie Samen ervoor dat de kabinetsbeloftes uit beide daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Meer informatie:

- Energiegemeenschappen zijn onmisbaar bij energietransitie
- Kabinet zet vol in op decentrale energie en erkent rol van energiegemeenschappen

1.2. Stimuleringsprogramma Energiegemeenschappen

Nederland en Europa krijgen in toenemende mate te maken met geopolitieke spanningen, oorlogsdreiging, economische onzekerheid en klimaatverandering. Deze ontwikkelingen zetten de energiezekerheid, de betaalbaarheid van energie en de stabiliteit van de samenleving onder druk. Energie Samen ziet energiegemeenschappen niet alleen als aanjager van de energietransitie, maar ook als bewezen alternatief voor een weerbaarder energiesysteem. Onze inzet is dat het kabinet dit potentieel structureel ontsluit via een Stimuleringsprogramma Energiegemeenschappen.

Wat is het probleem?

Nederland beschikt al over meer dan 700 energiecoöperaties met professionele ervaring in zon, wind, warmte en opslag, en met bestaande netwerken en ondersteuningsstructuren. Toch blijft dit potentieel grotendeels onbenut. De toegang tot financiering is ontoereikend voor de benodigde opschaling, kennis en expertise zijn nog te versnipperd, en er ontbreekt een samenhangend opschalingsprogramma met structurele financiering. Zolang energiegemeenschappen geen vaste plek hebben in het energie- en klimaatbeleid, blijft hun bijdrage aan betaalbaarheid, leveringszekerheid en weerbaarheid afhankelijk van tijdelijke en versnipperde regelingen.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Energie Samen bepleit de inrichting van een Stimuleringsprogramma Energiegemeenschappen: een structureel programma dat coöperatieve opwek en levering stimuleert, kennis en instrumenten bundelt en zorgt voor passende financiering.

Volgens onderzoek van CE Delft kunnen energiegemeenschappen in 2050 meer dan 25% van de zonnestroom, bijna 60% van de windcapaciteit op land en circa 25% van de duurzame warmtevoorziening voor hun rekening nemen. Om dit potentieel te realiseren is een structurele investering van circa €500 miljoen per jaar nodig, waarmee bestaande instrumenten kunnen worden verbonden en langdurig kan worden geïnvesteerd in professionalisering en opschaling.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

- Publicatie van de position papers *Energiegemeenschappen als fundament voor een weerbaar Nederland* (januari 2026) en *Energiegemeenschappen als structureel antwoord op de huidige en toekomstige energiecrises* (april 2026), met daarin de concrete oproep tot erkenning als crisisinstrument en de inrichting van een Stimuleringsprogramma Energiegemeenschappen.
- Actieve inbreng geleverd in de aanloop naar de Kamerbrief versterking decentrale ontwikkelingen energiesysteem (april 2026), waarin het kabinet energiegemeenschappen expliciet benoemt als bouwsteen voor een decentraal energiesysteem.
- Een eerste politieke stap richting het programma: de Tweede Kamer heeft een motie van de Kamerleden Sjoukje van Oosterhout en Suzanne Kröger breed aangenomen die de regering

oproept de bijdrage van energie- en warmtegemeenschappen aan een betaalbaar, betrouwbaar en weerbaar energiesysteem te erkennen en een gericht stimuleringsprogramma te ontwikkelen, opgebouwd uit een bundeling van bestaande subsidies, fondsen en ondersteuning. Wij bedanken Pro, Volt, SP, 50PLUS, D66, DENK, Partij voor de Dieren, BBB, Mona Keijzer, CDA, ChristenUnie, VVD en SGP voor hun steun. De motie is hier te downloaden.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

- Actief meedenken over de invulling van het aangekondigde stimuleringsprogramma, met als inzet dat dit uitgroeit tot een volwaardig programma met structurele financiering, in plaats van een tijdelijke bundeling van bestaande middelen.
- Dit perspectief inbrengen in lopende dossiers zoals de Energiewet, SCE, Wet collectieve warmte, nettoegang en wind op zee, zodat het programma aansluit op bestaande instrumenten.

Meer informatie:

- Tweede Kamer stemt voor stimulering van warmte- en energiegemeenschappen
- Position paper: Energiegemeenschappen structureel antwoord op energiecrises
- Position paper: energiegemeenschappen als fundament voor een weerbaar Nederland

1.3. Energiegemeenschappen in Europa

Wat is het probleem?

Europees beleid en de Europese begroting bieden kansen voor energiegemeenschappen, maar het is niet vanzelfsprekend dat deze kansen ook daadwerkelijk verzilverd worden. Zowel bij de vormgeving van het nieuwe meerjarig EU-budget als bij de uitwerking van Europese aanbevelingen op nationaal niveau bestaat het risico dat energiegemeenschappen onvoldoende worden meegenomen, terwijl zij een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de Europese energie- en klimaatdoelen.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Energie Samen zet zich, samen met REScoop.eu, actief in voor voldoende budget en heldere regelgeving voor energiegemeenschappen op Europees niveau, en vertaalt Europese ontwikkelingen naar de Nederlandse praktijk en beleidscontext. Ook dragen we bij aan de wetenschappelijke kennisbasis over energiegemeenschappen.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

- Samen met REScoop.eu en Friends of the Earth Europe hebben we bij het ministerie en Nederlandse Europarlementariërs aandacht gevraagd voor energiegemeenschappen in de nieuwe Europese begroting (2028–2034). Met een factsheet riepen we op om binnen de nieuwe National and Regional Partnership Plans (NRPP's) expliciet budget te reserveren voor energiegemeenschappen. Lees hier meer.

- Naar aanleiding van het Actieplan voor Energiegemeenschappen van de Europese Commissie (onderdeel van het Burgerenergieplan) en het kritische rapport van de Europese Rekenkamer hebben we de aanbevelingen van beide partijen naast de Nederlandse situatie gelegd. Per aanbeveling brachten we in kaart wat er al in gang is gezet en wat nog ontbreekt, en deelden we deze analyse met het ministerie. Lees hier meer.
- We droegen bij aan een wetenschappelijke publicatie in het internationale vakblad *Energy Policy*, die de maatschappelijke meerwaarde van energiegemeenschappen onderbouwt en een onderzoeks-agenda formuleert voor de komende jaren. Lees hier meer.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

- Vervolg geven aan de lobby voor budget voor energiegemeenschappen binnen het Nederlandse NRPP, naarmate het nationale partnerschapsplan verder vorm krijgt.
- Structureel in gesprek blijven met het ministerie over opvolging van de aanbevelingen uit het Actieplan voor Energiegemeenschappen en het rapport van de Europese Rekenkamer.

Meer informatie:

- Energie Samen vraagt aandacht voor energiegemeenschappen in nieuwe Europese begroting
- Europese Commissie roept lidstaten op tot actie voor energiegemeenschappen
- Nieuwe wetenschappelijke publicatie onderbouwt de kracht van energiegemeenschappen

2. Elektriciteit

2.1 Energiewet

Wat is het probleem?

De energiemarkt was lange tijd voornamelijk gericht op grote leveranciers, producenten en netbeheerders. Hierdoor konden energiegemeenschappen niet worden aangemerkt als een aparte partij binnen het energiesysteem.

Met de nieuwe Energiewet is deze basis gelegd: energiedelen binnen één energieleverancier is sinds begin 2026 wettelijk mogelijk. Daarmee is nog niet volledig invulling gegeven aan de Europese eisen. Europese regelgeving schrijft namelijk voor dat energiedelen ook mogelijk moet zijn met vrije leverancierskeuze, zodat deelnemers energie kunnen delen zonder over te stappen naar een andere leverancier.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

De nieuwe Energiewet, aangenomen door de Tweede en Eerste Kamer, biedt energiegemeenschappen een wettelijke basis en meer ruimte om actief deel te nemen aan de energiemarkt. Dankzij aangenomen amendementen:

1. *Democratische versterking van energiegemeenschappen*
   Energiegemeenschappen moeten nu democratisch georganiseerd zijn, met gelijk stemrecht in de statuten.
2. *Energiedelen door energiegemeenschappen*
   De wet erkent energiegemeenschappen als actieve spelers in de energiemarkt, waardoor zij zelf opgewekte energie onderling kunnen delen.
3. *Motiveringsplicht 50% lokaal eigendom*
   Gemeenten en provincies kunnen nu in regelgeving vastleggen dat projectontwikkelaars moeten aantonen welke inspanningen zij hebben verricht om 50% lokaal eigendom te realiseren.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

Energie Samen heeft zich jarenlang ingezet om deze veranderingen voor elkaar te krijgen. Sinds 2013 hebben we gelobbyd op Europees niveau, deelgenomen aan nationale en Europese werkgroepen en kennis gedeeld met onze leden en beleidsmakers. Onze inspanningen hebben bijgedragen aan de wettelijke erkenning van energiegemeenschappen en hun rol in de energietransitie. De aangenomen Energiewet is een historische stap richting een eerlijkere en democratischere energiemarkt waarin burgers actief kunnen deelnemen.

Op het gebied van energiedelen was Energie Samen, samen met Europese coöperaties binnen Rescoop.eu, al in een vroeg stadium betrokken bij de totstandkoming van de Europese regelgeving hierover – met de Belgische energiegemeenschap Ecopower (50.000 leden en zelf energieleverancier) destijds als schoolvoorbeeld. Mede dankzij deze inzet, en onze eigen lobby in 2025, is energiedelen sinds begin 2026 ook in Nederland wettelijk mogelijk.

De coöperatieve sector is deze vorm van energiedelen inmiddels volop aan het implementeren: coöperaties als Agem Energie Experts, coöperatie Deltawind en Energie Samen Rivierenland passen dit, samen met coöperatieve leveranciers, in de praktijk toe binnen het project Watt2Watt.

Op het gebied van vrije leverancierskeuze publiceerde Energie Samen in juni 2026 een notitie en gingen we op 2 juli 2026 met leden in gesprek over de strategische koers op dit thema. Daarnaast heeft Energie Samen aandacht gevraagd aan de Europese Commissie voor de status van energiegemeenschappen in de aanbestedingsregels en staatssteun. In onze consultatiereactie vragen wij om een duidelijke erkenning van de status van energiegemeenschappen in de herziende richtlijnen.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

In het resterende deel van 2026 richt het team zich op de verdere implementatie en borging van de nieuwe wetgeving. Concrete acties zijn:

- *Definitie energiegemeenschappen verduidelijken* – Naast de inzet op normering voor energiegemeenschappen (zie hoofdstuk 5) werken we aan het wegnemen van onduidelijkheid over de invulling van de definitie. Bij de voorwaarden voor hernieuwbare energiegemeenschappen laat de huidige formulering ruimte voor interpretatie of gelijk stemrecht een verplichting of een optie is. De inzet van de amendementen van Energie Samen was dat dit een verplichting zou zijn. We werken aan een aanpassing om deze onduidelijkheid weg te nemen.
- *Implementatie van energiedelen* – Zorgen dat hernieuwbare energiegemeenschappen binnen de nieuwe wetgeving daadwerkelijk energie kunnen delen. Energiedelen binnen één energieleverancier is mogelijk vanaf 2026. De implementatie van energiedelen met vrije leverancierskeuze wordt door het ministerie in de komende periode verder uitgewerkt, in lijn met de invoering van het Electricity Market Design (EMD).
- *Modelverordening lokaal eigendom toepassen* – Bewaken dat gemeenten en provincies de nieuwe regels correct interpreteren en toepassen.
- *Faciliterend kader energiegemeenschappen uitwerken* – Beleidskaders ontwikkelen die energiegemeenschappen ondersteunen en versterken.
- *Positie energiegemeenschappen in aanbestedingsrecht vastleggen* – Zorgen dat energiegemeenschappen een eerlijke kans krijgen in aanbestedingsprocedures. Lees hier meer.
- *Structureel overleg met het ministerie* – Voortdurend in gesprek blijven over de implementatie van de Energiewet en verbeteringen.

Meer informatie:

- Energiedelen: van Europese wetgeving naar Nederlandse praktijk
- Energiedelen met vrije leverancierskeuze: denk mee over de koers

- Een historisch moment voor energiecoöperaties! We bestaan!
- Siward Zomer in de Eerste Kamer over de Energiewet
- Breakfast Booster: de impact van de nieuwe Energiewet:
- Onze voorstellen voor verbetering Energiewet
- Oproep aan de Europese Commissie over de status van energiegemeenschappen in de aanbestedingsrichtlijnen

2.2 SCE (en oude Postcoderoosregeling PCR)

Energie Samen is structureel met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) in gesprek over onder andere de huidige tarieven voor SCE, knelpunten voor postcoderooscoöperaties onder de oude regeling (PCR, tot 2021) en manieren om de samenwerking te verbeteren.

2.2.1 Postcoderoosregeling PCR

Wat is het probleem?

De postcoderoosregeling (PCR) biedt deelnemers een korting op de energiebelasting, maar brengt aanzienlijke administratieve lasten met zich mee. De jaarlijkse verrekening van de energiebelasting is complex en tijdrovend voor coöperatiebesturen, leden, energieleveranciers en de Belastingdienst. Daarnaast is er onzekerheid over toekomstige belastingtarieven en financiële haalbaarheid. Sinds de sluiting van de PCR voor nieuwe projecten is onderzocht of een afkoopregeling mogelijk is, maar dit blijkt niet haalbaar.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Energie Samen heeft sinds 2022 gepleit voor een afkoopregeling, waarbij bestaande PCR-projecten zouden kunnen overstappen op de Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE) of een andere exploitatiesubsidie. Het ministerie heeft echter aangegeven dat zowel afkoop als omzetting niet mogelijk is.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

Energie Samen heeft een voorstel ingediend voor de herstructurering van de Regeling Verlaagd Tarief (RVT) en uitgebreid onderzoek gedaan naar de achtergrond en beperkingen van een mogelijke afkoopregeling. Minister Jetten heeft op dit voorstel gereageerd dat een afkoopregeling voor oude postcoderoosprojecten niet haalbaar is. In dit overzicht staan de redenen waarom een afkoopregeling niet mogelijk blijkt.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

Gezien de uitkomst van de gesprekken met het ministerie zet Energie Samen zich niet langer in voor een afkoopregeling. In plaats daarvan adviseren we coöperaties om:

- De administratieve lasten te verminderen door leden over te laten stappen naar meewerkende leveranciers zoals Energie VanOns en om | nieuwe energie.
- Gebruik te maken van Econobis voor efficiëntere administratie en facturatie.
- Voor coöperaties die overwegen een PCR-project te beëindigen, hebben we het verzoek bij het ministerie en RVO neergelegd om samen te komen tot een handreiking.

Daarnaast zijn we binnen het crisisteam Zon (zie hoofdstuk 2.3) op zoek naar voorbeelden uit de praktijk die de uitvoering van de PCR voor coöperaties makkelijker maken. Een concreet voorbeeld hiervan is de aanpassing van de PCR-uitvoering bij Coöperatie Enschede Energie: deelname aan het project wordt beperkt tot leden die klant zijn bij om | nieuwe energie, terwijl overige leden de mogelijkheid krijgen om over te stappen of hun deelname te beëindigen, met

terugbetaling van hun inleg per 1 januari 2027. Lees het voorstel van Coöperatie Enschede Energie (alv-stuk).

Meer informatie:
- Minister: afkoopregeling voor oude postcoderoosprojecten niet haalbaar (webpagina)
- Voorstel tot herstructurering van de RVT (pdf)
- Postcoderoosregeling PCR (webpagina)
- Afkoopregeling voor postcoderoosregeling niet mogelijk (webpagina)

2.2.2 SCE-tarieven

De tarieven voor de Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE) 2026 zijn bekendgemaakt. De tarieven laten zien dat de kosten voor coöperatieve energieprojecten verder zijn gestegen, onder andere door hogere investeringskosten, toenemende onbalanskosten en een groeiend aantal uren met negatieve elektriciteitsprijzen. Inmiddels heeft ook de consultatie voor de SCE 2027 plaatsgevonden.

Wat is het probleem?

De huidige systematiek van de SCE sluit nog onvoldoende aan bij de economische realiteit van coöperatieve projecten. Ondanks eerdere verbeteringen blijven energiecoöperaties te maken hebben met structurele knelpunten. Zo drukken negatieve elektriciteitsprijzen, stijgende profiel- en onbalanskosten en hogere financieringskosten steeds zwaarder op de businesscase.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Voor de SCE 2027 pleit Energie Samen voor een regeling die beter aansluit bij de praktijk en de haalbaarheid van coöperatieve projecten vergroot, met aandacht voor onder meer de basiselektriciteitsprijs, negatieve-prijsuren, eigen verbruik na 2027, netbeheerkosten en ruimte voor wind en repowering. Lees hier onze volledige inbreng voor de SCE 2027.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

In de afgelopen jaren zijn al meerdere verbeteringen aan de SCE gerealiseerd, die richtinggevend zijn voor de verdere doorontwikkeling van de regeling:

- Verruiming van de categoriegrens voor kleinschalige zon-PV op grootverbruikersaansluiting van 500 kWp naar 1 MWp.
- Introductie van een extra vergoeding voor zon-PV op zwakke daken.
- Toestaan van eigen verbruik bij zon-PV op kleinverbruikersaansluiting vanaf 2027 (voor bestaande én nieuwe installaties).

Daarnaast heeft Energie Samen op 21 april 2026, samen met de leden van de expertgroep SCE/PCR, haar reactie ingediend op de consultatie voor de SCE 2027.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

In het resterende deel van 2026 blijft Energie Samen zich inzetten voor een verdere verbetering van de SCE-regeling, met het oog op de tarieven voor de SCE 2027 en de nieuwe CfD-systematiek daarna. Dit betekent concreet:

- Monitoring van de effecten van de definitieve tarieven SCE 2026 en het signaleren van nieuwe knelpunten.
- Bewaken dat onze inbreng op de consultatie SCE 2027 wordt meegenomen in het definitieve PBL-advies en de vormgeving van de tarieven voor 2027.
- Betrokken blijven bij de uitwerking van de toekomstige CfD-systematiek voor de SCE, die naar verwachting wordt doorgeschoven naar 2028 omdat de CfD-uitwerking voor zon en wind binnen de SDE++ nu prioriteit heeft bij het ministerie. Hierover volgt later meer informatie.

Meer informatie:

- Onze inbreng voor de SCE 2027
- Adviestarieven SCE 2026 bekend
- Definitieve correctiebedragen SCE 2025 vastgesteld – Signaleer tijdig financiële gevolgen voor jouw coöperatie
- Kamerbrief SCE-resultaten 2025 en openstelling 2026
- Advies Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking 2026
- Onze inbreng voor SCE 2026
- Hoe wordt de subsidiabele productie in de SCE bepaald?

2.3 Crisisteam Zon

Wat is het probleem?

De financiële druk op energiecoöperaties neemt sterk toe. Negatieve stroomprijzen, stijgende profiel- en onbalanskosten en vertraagde voorschotten vanuit RVO zetten de exploitatie van duurzame projecten onder druk. Met name coöperaties zonder stevige financiële buffers of met recent gestarte projecten lopen een verhoogd risico. Hierdoor komen steeds meer coöperaties in de knel en dreigt het voortbestaan van projecten die juist bijdragen aan lokaal eigendom en draagvlak voor de energietransitie.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Energie Samen heeft samen met om | nieuwe energie, Energie VanOns en Windunie een crisisteam ingericht. Dit crisisteam brengt knelpunten bij coöperaties in kaart en werkt aan oplossingen richting overheid, marktpartijen en netbeheerders. De focus ligt zowel op het creëren van korte-termijn verlichting voor acute financiële problemen als op structurele oplossingen die coöperaties weerbaarder maken tegen marktvolatiliteit, negatieve prijsuren en onbalanskosten.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

- **Crisisteam ingericht**
  Het crisisteam functioneert als centraal aanspreekpunt voor signalen uit het veld en coördineert de inzet richting beleid, markt en uitvoering.

- **Lobby op negatieve prijsuren en uitgestelde levering**
  Samen met Holland Solar en NedZero is een voorstel uitgewerkt voor uitgestelde levering met co-located batterijopslag binnen de SDE- en SCE-regelingen, zonder subsidieverlies. Het ministerie van EZK reageerde hier aanvankelijk positief op en heeft dit besproken met de Europese Commissie. Op dit moment blijkt uitvoering echter nog niet mogelijk, omdat RVO knelpunten signaleert bij de praktische uitvoerbaarheid. NedZero en Holland Solar zijn hierover met het ministerie in gesprek.

- **Uitkomst gesprekken batterijsubsidie**
  Energie Samen is met het ministerie in gesprek geweest over investeringssteun voor batterijopslag bij bestaande PCR- en SCE-projecten. Het ministerie heeft geconcludeerd dat hiervoor op dit moment geen ruimte is: er zijn geen middelen beschikbaar. We blijven dit agenderen.

- **Ontwikkeling batterijproposities en kennisdeling**
  Energie VanOns en Om | nieuwe energie werken aan batterijproposities voor coöperaties, met nadruk op een robuuste businesscase. Hierover is het webinar "Batterijopslag bij coöperatieve projecten" gegeven, met aandacht voor technische opties, voorwaarden voor een gezonde businesscase en praktijkvoorbeelden.

- **20 jaar overgangstermijn bij invoedingstarief**
  Dankzij gezamenlijke belangenbehartiging door o.a. Energie Samen, Holland Solar en NedZero hanteert de ACM een overgangstermijn van 20 jaar voor bestaande projecten bij

invoering van het invoedingstarief (voorzien vanaf 2032), vergelijkbaar met de regeling in Duitsland. Dit voorkomt dat de businesscase van bestaande coöperatieve projecten onverwacht onder water komt te staan. Lees hier meer

- **Onderzoek naar collectieve herkeuringen (Scope 12)**
  Er loopt een onderzoek naar hoe collectieve herkeuringen keurings- en herstelkosten bij bestaande installaties kunnen verlagen. Een eerste pilot laat zien dat bundeling van installaties schaalvoordelen oplevert bij inspectie en herstel, wat de haalbaarheid vergroot om bestaande installaties alsnog aan de Scope 12-eisen te laten voldoen.
- **Praktijkvoorbeeld aanpassing PCR-uitvoering**
  Coöperatie Enschede Energie heeft, ter ontlasting van de financiële druk op het PCR-project, deelname beperkt tot leden die klant zijn bij Om | nieuwe energie; overige leden kunnen overstappen of hun deelname beëindigen, met terugbetaling van inleg per 1 januari 2027. Lees hier het voorstel van Coöperatie Enschede Energie op de alv.
- **Voorbereiding handreiking PCR-beëindiging**
  Voor coöperaties die overwegen een PCR-project te beëindigen, heeft Energie Samen bij het ministerie voorgesteld om gezamenlijk een handreiking op te stellen. Het voorstel ligt bij het ministerie; formele bevestiging wordt nog afgewacht.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

In het resterende deel van 2026 richt Energie Samen zich op:

- Verdere uitwerking en borging van oplossingsrichtingen voor negatieve prijsuren, waaronder batterijopslag en uitgestelde levering van elektriciteit.
- Voortzetting van de lobby voor een toegankelijke en werkbare batterijsubsidie, specifiek gericht op bestaande coöperatieve energieprojecten.
- Ondersteuning van energiecoöperaties bij het verkennen, ontwikkelen en implementeren van batterijopslag en andere flexibiliteitsoplossingen.
- Organisatie van kennisdeling, onder meer via webinars, praktijkvoorbeelden en toegankelijke handreikingen voor coöperaties.

Meer informatie:

- 9 updates crisisteam financiële druk – april 2026
- Update crisisteam financiële druk

2.4 Wind op Zee

Wat is het probleem?

Nederlandse energiecoöperaties hebben op dit moment geen directe mogelijkheid om mee te doen aan grootschalige windenergieprojecten op de Noordzee. Dit blijkt uit de uitslag van de vergunningen voor de windenergieprojecten IJmuiden Ver Alpha en Beta. Ondanks de inspanningen van energiecoöperaties, zoals het Noordzeker consortium, blijven zij voorlopig buiten de boot vallen voor het eigendom van windparken op zee, wat de toegang voor lokaal en coöperatief eigendom in de weg zit. Energiecoöperaties die nu lokaal werken aan een decentraal energiesysteem zullen ook altijd afhankelijk zijn van het centrale systeem omdat er lokaal vaak nooit genoeg geproduceerd kan worden voor de lokale vraag. M.n. niet in steden. Ze hebben dus toegang tot wind op zee nodig om hun portfolio aan te vullen.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

De oplossing ligt in het aanpassen van de tendercriteria. Het NPE en vele andere rapporten wijzen erop dat vraag en aanbod beter bij elkaar moeten komen in ruimte en tijd, Energie Samen voegt daaraantoe dat dit in ruimte, tijd en organisatie moet samenkomen. Toekomstige tenders moeten deze drie aspecten beter reflecteren waar consortia waar ook afnemers een duidelijke rol en verantwoordelijkheid hebben voor de balancering extra punten krijgen in de tender. Helaas zijn de laatste tenders qua criteria zelfs afgeschaald en enkel op prijs getenderd. Dit gaat het probleem van het dichtbij brengen van vraag en aanbod in tijd niet helpen.

De komende drie jaar organiseert de overheid opnieuw drie grote tenders voor windparken op zee. Het recht op ontwikkeling en bouw van een windpark kan uitsluitend via deze tenders worden verkregen. Onze NoordzeeStroom (ONS) wil aan deze tenders deelnemen. Dat kan alleen door krachten te bundelen en met steun vanuit de coöperatieve energiesector.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

Het Noordzeker-consortium, waar Onze NoordzeeStroom bij betrokken is, won de tender voor kavel Alpha. Maar de samenwerking tussen de energiecoöperaties (via Onze NoordzeeStroom) en het Noordzeker consortium geldt specifiek voor kavel Beta. ONS bereidt zich momenteel voor op deelname aan toekomstige tenders. De meest recente tender kende geen biedingen, wat kansen biedt om met de overheid in gesprek te gaan over hoe een tender zó kan worden ingericht dat deze wel werkbaar is. Een sterkere koppeling tussen vraag en aanbod kan daarbij een belangrijke oplossing zijn.

Dankzij Kamervragen van Suzanne Kröger (PRO) is opnieuw ruimte ontstaan om te kijken naar een coöperatieve aanpak bij het verbinden van vraag en aanbod van windenergie op zee. In het debat van de vaste commissie voor Klimaat, Groene Groei en Energie op 1 oktober benadrukte Kröger dat juist coöperaties en gemeenten een rol kunnen spelen in het creëren van vraag en het versterken van de Nederlandse positie binnen het Noordzeepact.

De minister erkende dat het kabinet, vanwege de druk op de businesscase, in de komende tenders geen eisen stelt aan coöperatief eigendom. Tegelijk gaf zij aan de coöperatieve route niet uit te sluiten en deze te blijven bespreken met de sector, mede op basis van ontwikkelingen in

buurlanden. Vanuit de lobby wordt ingezet op het heropenen van deze coöperatieve route, waarbij burgers, bedrijven en overheden gezamenlijk eigenaar en afnemer kunnen zijn, en op het claimen van ruimte binnen de industriepolitiek en toekomstige kavels.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

In het resterende deel van 2026 richten we ons op het zetten van concrete stappen richting meer coöperatief eigendom in wind-op-zee-projecten. Het team blijft structureel in overleg met het ministerie om de tendercriteria verder aan te passen, zodat energiegemeenschappen daadwerkelijk kunnen deelnemen aan grootschalige windenergieprojecten. Daarnaast werken we aan de vorming van een nieuw consortium waarin alle typen leden van energiegemeenschappen kunnen deelnemen, waaronder bedrijven, gemeenten, waterschappen en provincies. In 2026 zetten we er specifiek op in dat de begrippen energiegemeenschappen en energiedelen expliciet worden meegenomen in de komende tenders.

Meer informatie:

- Website Onze Noordzeestroom
- Lokale energiecoöperaties vissen achter het net met wind op zee

3. Warmte en Besparing

3.1 Wet collectieve warmte

Energiecoöperaties zijn steeds actiever in het ontwikkelen van lokale, collectieve warmte-koude oplossingen. Met de aanname van de Wet collectieve warmte (Wcw) door zowel de Tweede als de Eerste Kamer is in 2025 een belangrijke mijlpaal bereikt: warmtegemeenschappen zijn voor het eerst expliciet juridisch verankerd in Nederlandse wetgeving. Daarmee wordt erkend dat bewoners en lokale ondernemers zelf collectieve warmtevoorzieningen kunnen ontwikkelen, beheren en exploiteren.

Voor Energie Samen en haar leden is dit een historisch moment. Tegelijkertijd markeert de wet niet het eindpunt, maar juist het begin van een nieuwe fase: die van implementatie, uitvoerbaarheid en financierbaarheid. In 2026 verschuift de focus van beïnvloeding van het wetsvoorstel naar de praktische uitwerking in lagere regelgeving, lokale beleidskaders en financiële instrumenten.

Wat is het probleem?

Hoewel warmtegemeenschappen nu wettelijk erkend zijn, blijven er in de praktijk aanzienlijke knelpunten bestaan. De wet is aangenomen, maar de onderliggende regelgeving moet nog uitgewerkt worden op AmvB-niveau (Algemene Maatregel van Bestuur-niveau). Hier worden veel detailregels in vastgelegd. Daarnaast is de wet aangenomen zonder structurele rijksmiddelen voor warmtegemeenschappen, waardoor initiatieven sterk afhankelijk blijven van tijdelijke subsidies en lokale financiering. Dit leidt tot een ongelijk speelveld ten opzichte van publieke en commerciële warmtebedrijven.

Daarnaast blijven businesscases kwetsbaar door hoge aanloopkosten, een spaghetti van subsidies, lange ontwikkeltijden en onzekerheid over toekomstige tarieven. Met name de initiatie- en ontwikkelfase is lastig te financieren. Ook roept de verdere uitwerking van de tariefsystematiek en de kaveltoewijzing vragen op over betaalbaarheid en uitvoerbaarheid.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Energie Samen zet in op een vervolgstap na de aanname van de wet, gericht op daadwerkelijke realisatiekracht van warmtegemeenschappen. Dat vraagt om:

- Inzet op een sterke positie van warmtegemeenschappen in de uitwerking van het **besluit collectieve warmte**.
- **Structurele ontwikkelmiddelen** voor warmtegemeenschappen, zodat erkenning in de wet gepaard gaat met ondersteuning van het opbouwen van civiele uitvoeringscapaciteit.
- **Een gelijk speelveld bij kaveltoewijzing en ontheffingsverlening**, waarbij lokale initiatieven van eindgebruikers expliciet worden bevoordeeld.
- **Een robuuste, transparante tariefsystematiek**, gebaseerd op kostengebaseerde tarieven per warmtenet, met vergaande standaardisatie van boekhouding en verantwoording.

- **Verbeterde financierbaarheid**, onder meer door gezamenlijke inzet op oplossingen voor eigen vermogen en risicodragend kapitaal binnen de coöperatieve sector, een waarborgfonds en een beter subsidielandschap

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

- Opening van een Initiatiefonds Warmte t.b.v. landelijk beschikbare financiering voor de initiatiefase van warmte initiatieven.
- Opstarten Eigen Vermogen Fonds, gesprekken met fondsbeheerder en financierders
- Agenderende notitie om netcongestie problematiek voor warmtenetten aan te kaarten
- Werkbezoek met Tweede Kamerlid Suzanne Kröger bij coöperatief warmtenet Ketelhuis.
- Tweede Kamer stemt in met motie Van Oosterhout/Kröger over erkenning en stimuleringsprogramma voor energie- en warmtegemeenschappen. Energie Samen-nieuwsbericht: Tweede Kamer stemt voor stimulering van warmte- en energiegemeenschappen.
- Reactie op Internetconsultatie Regeling gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Rgiw).
- Consultatiereacties op delen van het Besluit Collectieve Warmte
- Wijzigingen en toevoegingen aan het wetsvoorstel collectieve warmte ten voordele van warmtegemeenschappen: denk aan de voorkeurspositie bij warmtekavels en opname van een faciliterend kader voor warmtegemeenschappen in de wet.
- Afstemming binnen de coalitie coöperatieve warmte en met partijen als VNG en EBN.
- Bijdrage aan de Warmtealliantie.
- Beschikbaarheid van het Ontwikkelfonds warmte en European Energy Communities Facility voor betere financierbaarheid.
- Intensieve afstemming in de expertgroep warmtewet over inzet van Energie Samen op dit onderwerp.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

In het resterende deel van 2026 richt Energie Samen zich nadrukkelijk op de implementatie en doorontwikkeling van de Wet collectieve warmte en noodzakelijke randvoorwaarden. We zetten in op:

- Actieve beïnvloeding van het onderliggende besluit collectieve warmte (de AMvBs van het wetsvoorstel).
- Doorlopende gesprekken met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en andere relevante stakeholders om de financiering, tariefstelling en uitvoerbaarheid van coöperatieve, collectieve warmteoplossingen te bevorderen.
- Doorzetten van coalitievorming, legitimiteitsopbouw en kennisontwikkeling via de Coalitie Coöperatieve Warmte, met extra focus op het bouwen van een netwerk van gemeenten.
- Voortzetten deelname in de Warmtealliantie.
- Vergroten bekendheid met mogelijkheden en voordelen van warmtegemeenschappen binnen nieuwe Wet collectieve warmte onder leden en samenwerkingspartners.
- Europese lobby op de herziening van de Europese strategie voor district heating and cooling, met inzet op een sterke positie voor energiegemeenschappen.

Meer informatie:

- Reactie op de kamerbrief warmte van zomer 2026
- Consultatiereactie regeling gemeentelijke instrumenten warmte
- Agenderende notitie netcongestie en warmtenetten
- Verslag werkbezoek Tweede Kamerlid Suzanne Kroger
- Ook warmterecord in Tweede Kamer: warmtegemeenschappen in positie
- Onze visie op het Wetsvoorstel collectieve warmte
- Brede politieke steun voor versterking warmtegemeenschappen in debat over Wet collectieve warmte
- Brochure eigendomsmodellen warmtegemeenschappen met AKD en Olenz notarissen
- Uitvoeringskracht in de warmtetransitie? Kijk ook naar de bewoners zelf
- Initiatiefonds Warmte
- Ontwikkelfonds Warmte

3.2 Warmtegemeenschappen in gemeentelijk beleid

Wat is het probleem?

In de komende jaren maken gemeenten rondom de warmtetransitie veel beleid. Zo werken zij onder andere aan een warmteprogramma, uitvoeringsplannen, plannen voor publieke warmtebedrijven en een kavelstrategie. Het is belangrijk dat coöperaties in deze beleidsdocumenten een goede positie krijgen, met ondersteunende beleidsmaatregelen. Dit geldt voor:

- lokale initiatieven die mogelijk een warmtegemeenschap willen worden, of
- als coöperaties een rol willen spelen in een publiek warmtebedrijf, of
- als coöperaties diensten willen leveren aan het publieke warmtebedrijf.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

De oplossing ligt in gemeentelijk beleid waarin expliciet wordt vastgelegd welke positie warmtegemeenschappen krijgen en hoe gemeenten deze positie actief ondersteunen. Dat vraagt om duidelijke keuzes in warmteprogramma's en lokale uitvoeringsplannen, waarin warmtegemeenschappen niet alleen worden benoemd, maar ook worden gefaciliteerd met passende beleidsinstrumenten. De oplossing ligt ook in constructieve processen bij gemeenten: waarin opgroeiruimte wordt toegepast om gezamenlijk met lokale initiatieven keuzes te maken, beleid op te stellen en een ondersteuningspakket te ontwikkelen. Daarnaast is een goede samenwerking met de netbeheerders van belang.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

- Doorlopende samenwerking met het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) en de VNG over ondersteuning van gemeenten bij het positioneren van warmtegemeenschappen.
- Gezamenlijke inzet op dit thema vanuit de Participatiecoalitie.
- Agendering en doorontwikkeling van het concept opgroeiruimte.
- Publicatie van een kennisdocument over juridische opgroeiruimte waarin we gemeenten handvatten bieden om de samenwerking met warmtegemeenschappen en andere bewonersinitiatieven vorm te geven
- Publicatie van een whitepaper over gemeentelijke warmteprogramma's en een position paper over kavelstrategie.
- Organisatie van meerdere kennissessies voor gemeenten en lokale initiatieven en bijdrage aan congressen.
- Gemeenten die warmtegemeenschappen inmiddels expliciet en prominent opnemen in warmteprogramma's en lokale uitvoeringsplannen op buurtniveau.
- Ondersteuning van diverse gemeenten bij de verhouding tot warmtegemeenschappen bij de oprichting van het publieke warmtebedrijf en vaststelling van warmtekavels.
- Actualisatie en verspreiding van kennis over zelfbeheer in de warmtetransitie.
- Ondersteuning van warmtegemeenschappen bij het verkrijgen van een duidelijke plek in gemeentelijke coalitieakkoorden na de gemeenteraadsverkiezingen van 2026.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

- Doorlopende samenwerking met het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) en de VNG om de mogelijkheden en voordelen van warmtegemeenschappen bij gemeenten verder onder de aandacht te brengen.
- Actieve ondersteuning van gemeenten bij het opnemen van warmtegemeenschappen in gemeentelijke warmteprogramma's en lokale uitvoeringsplannen.
- Inzetten op sterke positie voor warmtegemeenschappen naast en in samenwerking met publieke warmtebedrijven en ondersteuning bieden bij gemeentelijke strategievorming ten opzichte van publieke warmtebedrijven.
- Inzet op een sterke positie van warmtegemeenschappen bij de inrichting en vaststelling van warmtekavels.
- Doorontwikkeling van vernieuwende samenwerkingen tussen netbeheerders en energiegemeenschappen binnen het innovatieproject Joule4Joule.

Meer informatie:

- Kennis over concretiseren van opgroeiruimte in gemeentelijk beleid
- Whitepaper helpt initiatieven een sterke positie in de warmtetransitie te borgen bij hun gemeente
- Position paper over kavelstrategie in de warmtetransitie
- Opgroeiruimte
- Zelfbeheer in de warmtetransitie, vraagstukken rondom subsidieverlening en aanbesteding
- Website van het Innovatieproject Joule4Joule

3.3 Besparingsactiviteiten

Steeds meer energiecoöperaties richten zich op energiebesparing. Zij werken met energiecoaches en -klussers, organiseren collectieve isolatieacties en bieden onafhankelijk besparingsadvies via energieloketten en wijkinitiatieven. Deze activiteiten vinden vaak plaats in nauwe samenwerking met gemeenten, onder meer binnen de Lokale Aanpak Isolatie, het energieloket en de aanpak van energiearmoede. Coöperaties spelen een sleutelrol bij het bereiken van huishoudens die anders moeilijk worden bereikt, door hun lokale inbedding, vertrouwen in de wijk en nabijheid tot bewoners.

Onze leden zien besparing als eerste stap van de transitie, en een logische opmaat naar vervolgstappen zoals de transitie van het aardgas af of deelname aan energiedelen. Door besparingsactiviteiten worden lokale netwerken opgebouwd, wordt kennis over en betrokkenheid bij de energietransitie vergroot en kunnen vervolgstappen makkelijker gezet worden.

Wat is het probleem?

Er wordt momenteel onvoldoende gebruikgemaakt van de potentie die lokale collectieve initiatieven in zich dragen om huishoudens te helpen verduurzamen. De uitvoering van besparingsactiviteiten door energiecoöperaties is financieel kwetsbaar: veel initiatieven zijn afhankelijk van tijdelijke subsidies of projectfinanciering, wat continuïteit, professionalisering en het vasthouden van kennis en vrijwilligers bemoeilijkt. Bovendien staan financiering en activiteiten vaak los van de transitie van het gas af, terwijl deze elkaar juist kunnen versnellen, en ontbreekt goede monitoring van de impact.

Nationaal ontbreekt nog een uitgewerkte visie op de doorontwikkeling naar energiehuizen: lokale, integrale en onafhankelijke adviespunten voor energiebesparing (one-stop-shops), zoals verplicht vanuit de Europese richtlijn EPBD IV. De Rijksoverheid wil hiermee bestaande informatie, initiatieven en ondersteuning bundelen, maar structurele rijksfinanciering richting gemeenten ontbreekt vooralsnog; verschillende gemeenten zetten intussen zelf al stappen. Voor de aanpak van energiearmoede wordt gerekend op middelen uit het Sociaal Klimaatfonds (SCF), die pas beschikbaar komen zodra het Nederlandse Sociaal Klimaatplan door de Europese Commissie is goedgekeurd. Energie Samen wil daarom inzetten op een goede positionering van haar leden bij de verdere uitwerking van de energiehuizen door VNG en BZK.

Daarnaast ontbreekt bij gemeenten vaak inzicht in de meerwaarde van samenwerking met lokale coöperaties, en is er onvoldoende kennis over aanbesteding- en staatssteunregels, waardoor coöperaties soms moeten concurreren met commerciële partijen. Hun maatschappelijke waarde – vertrouwen, lokaal bereik, kennis en langetermijnimpact – komt hierdoor onvoldoende tot uiting, terwijl die cruciaal is voor een rechtvaardige energietransitie. Zonder expliciete erkenning dreigen succesvolle lokale structuren te verdwijnen door aanbestedingstrajecten.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Energie Samen pleit voor structurele financiering en expliciete erkenning van de effectieve rol van energiecoöperaties bij energiebesparing en aanpak van energiearmoede. Zoals uitgewerkt in het position paper Energiebesparing moet in beleidsdoelstellingen en financieringsstructuren worden erkend dat lokale initiatieven onmisbaar zijn voor draagvlak, betaalbaarheid en rechtvaardigheid in de verduurzaming van woningen. Ook pleiten wij voor een implementatie van de energiehuizen in

samenwerking met lokale organisaties zoals energiecoöperaties, en voldoende budget om deze taken uit te voeren. Daarnaast zetten wij in op een voortzetting van de middelen voor de lokale aanpak isolatie en energiearmoede bestrijding en het weghalen van belemmerende regelgeving voor verduurzaming.

Daarom zetten we in op:

- Langjarige financiering van coöperatieve besparingsactiviteiten, zowel de isolatie-aanpakken, energieloket-taken als de energiearmoedebestrijding.
- De doorontwikkeling van energiehuizen uitgevoerd door energiecoöperaties en andere lokaal ingebedde organisaties met voldoende budget.
- Het vergroten van de zichtbaarheid en erkenning van de meerwaarde van energiebesparing door lokale initiatieven, onder andere via monitoring van impact en publicaties zoals De energie van lokaal.
- Wegnemen van belemmerende regelgeving voor verduurzaming en toewerken naar sectorafspraken over een kwaliteitsnorm voor energiebespaardiensten.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

Energie Samen heeft de positie van coöperaties op het terrein van energiebesparing versterkt door:

- Voortzetting van de samenwerking met de ANWB, gericht op ondersteuning van bewoners die moeilijk kunnen verduurzamen. In deze vervolgronde doen 32 energiecoöperaties mee die elk een budget krijgen van €8.500 om tijdens de Bespaarweken in november 2026 aan de slag te gaan.
- Consultatiereacties op het Social Climate Fund en de Europese aanbestedingsrichtlijn om de positie van coöperaties te versterken.
- Consultatiereactie (via de NVDE) op het National Building Renovation Plan (NBRP).
- Consultatiereactie op de Europese Energy Efficiency Directive.
- Consultatiereactie op de wijzigingsregeling ISDE 2027
- Publicatie *De energie van lokaal*, met inspirerende voorbeelden van coöperatieve besparingsprojecten.
- Doorlopend gesprek met de leden via de **expertgroep Besparing** om kennis, signalen uit de praktijk en lobby-inzet te bundelen.
- Structureel overleg met de ministeries van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de VNG, het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie en het ministerie van Klimaat en Groene Groei.
- Publicatie van het position paper Energiebesparing, met concrete aanbevelingen voor structurele ondersteuning van lokale initiatieven.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

- Gesprekken voeren met verschillende stakeholders om onze visie te verwezenlijken zoals beschreven in het position paper Energiebesparing.
- Zorgen voor een sterke positionering van energiecoöperaties bij de besteding van energiearmoede middelen en de implementatie van de energiehuisrichtlijn, zodat deze aansluiten bij bestaande lokale structuren en praktijkervaring en voldoende toegang tot budget krijgen.

- Vergroten van de zichtbaarheid en erkenning van coöperatieve besparingsactiviteiten door het opzetten van een monitoring van de brede impact van activiteiten van onze leden op dit gebied. En door het uitdragen van succesvolle praktijkvoorbeelden.
- Vergroten van bekendheid en duidelijkheid rondom met aanbestedingsmogelijkheden en gunningsmogelijkheden.
- Doorlopend overleg met het ministerie en andere samenwerkingspartners om belemmerende regelgeving weg te nemen en te borgen dat subsidie- en financieringsregelingen worden herzien en geïmplementeerd op een manier die de positie van coöperaties versterkt.
- Toewerken naar het realiseren van structurele financiering voor energiecoöperaties die (hoofdzakelijk) besparingsactiviteiten uitvoeren zodat zij kunnen focussen op de impact
- Toewerken naar sectorafspraken over kwaliteitsnormen voor energiebespaardiensten.

Meer informatie:

- Position paper over energiebesparing
- 14 energiecoöperaties geselecteerd voor de pilot van ANWB EnergieMaatje
- De energie van lokaal – inspirerende voorbeelden van coöperatieve energiebesparing
- Kennis over aanbesteden, gunnen, staatssteun en de DEAB constructie: kenniscollectie zelfbeheer in de warmtetransitie
- Adviesrapport SER: overheid kan lokale collectieve initiatieven voor verduurzaming in de wijk ondersteunen en versterken door een gericht fonds beschikbaar te maken.

4. Nettoegang

Wat is het probleem?

Energiecoöperaties lopen steeds vaker vast bij het verkrijgen van toegang tot het elektriciteitsnet. Ondanks het betalen van hoge aansluitkosten krijgen zij geen zekerheid dat zij hun opgewekte elektriciteit daadwerkelijk mogen transporteren of terugleveren. In de praktijk betekent dit dat coöperaties eerst een hoge aanbetaling voor hun aansluiting moeten doen om überhaupt op een wachtlijst te komen voor transportcapaciteit, terwijl vooraf geen duidelijkheid wordt gegeven over wanneer die capaciteit beschikbaar komt.

Deze werkwijze legt een groot financieel risico bij burgers en lokale initiatieven. Tegelijkertijd doet de eenvoudige boodschap dat het elektriciteitsnet “vol” is geen recht aan de werkelijkheid. De beschikbare netcapaciteit wordt nog niet altijd optimaal benut en de mogelijkheden van congestiemanagement en flexibiliteit worden onvoldoende toegepast. Hierdoor stagneren lokale duurzame projecten, terwijl zij juist kunnen bijdragen aan flexibiliteit, netontlasting en draagvlak voor de energietransitie.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Energie Samen zet in op een eerlijker, transparanter en beter voorspelbaar systeem van nettoegang voor energiegemeenschappen. Dit vraagt om:

- Transparantie over waar en wanneer knelpunten in het net zich voor zullen doen en hoe lang dit gaat duren.
- Duidelijke regels over het moment waarop recht ontstaat op aansluiting en transport.
- Het voorkomen dat coöperaties moeten betalen zonder zekerheid over transportcapaciteit.
- Betere benutting van het bestaande net via congestiemanagement, flexibiliteit en lokale afstemming van vraag en aanbod.

Energie Samen pleit er bij het Ministerie van Economische zaken en Klimaat en de Autoriteit Consument & Markt (ACM) voor dat netbeheerders hun wettelijke verantwoordelijkheden actiever, consistenter en eerlijker toepassen. Geschilprocedures en beleidsdiscussies moeten leiden tot heldere kaders en voorspelbaar handelen door netbeheerders.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

Energie Samen heeft het probleem van oneerlijke aansluitpraktijken nadrukkelijk onder de aandacht gebracht van politiek, media en toezichthouders. Dit gebeurde onder meer via publicaties en signalering vanuit het ledennetwerk, waarmee zichtbaar is gemaakt dat de huidige praktijk lokale duurzame initiatieven belemmert. Lees hier meer.
Daarnaast heeft Energie Samen:

- Signalen en praktijkervaringen van leden verzameld en gebundeld.
- De problematiek structureel geagendeerd bij beleidsmakers en de ACM.
- Samen met betrokken leden beroep ingesteld tegen besluiten waarbij netbeheerders een hoge aanbetaling mogen vragen zonder zekerheid over het moment waarop transportcapaciteit beschikbaar komt. Lees hier meer over deze ongelijke toegang tot het net.

- De problematiek via politiek en media breder onder de aandacht gebracht, onder meer met de boodschap dat het stroomnet niet simpelweg vol is, maar te vaak op slot wordt gezet.
- Via een position paper concrete voorstellen gedaan om energiegemeenschappen structureel in te zetten voor het beter benutten van netcapaciteit.
- Bijgedragen aan bewustwording over het belang van congestiemanagement en flexibiliteit als onderdeel van de oplossing.
- Samen met andere brancheorganisaties bijgedragen aan een overgangsregeling waardoor bestaande projecten bij de voorgenomen invoering van een invoedingstarief gedurende twintig jaar zekerheid krijgen. Lees hier meer.
- Praktische hulpmiddelen ontwikkeld waarmee leden sterker staan in gesprekken met netbeheerders, waaronder de Toolkit Nettoegang met uitleg, voorbeeldbrieven en ondersteuning bij concrete knelpunten.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

In het resterende deel van 2026 richt Energie Samen zich op het realiseren van structurele verbeteringen in de toegang tot het elektriciteitsnet voor energiegemeenschappen. De inzet bestaat uit:

- Beïnvloeding van beleid bij het ministerie van Klimaat en Groene Groei en de ACM, om te komen tot duidelijke en afdwingbare regels over nettoegang, onder meer door intensief bij te dragen aan de verdere uitwerking van het aansluitoffensief en stuurgroepen.
- Ondersteuning van leden die te maken krijgen met problemen met nettoegang, onder meer via kennisdeling, geschilprocedures en belangenbehartiging.
- Verdere uitwerking en toepassing van congestiemanagement en flexibiliteit en van de samenwerking die daarvoor nodig is met netbeheerders, overheden en lokale stakeholders.
- Het opzetten en versterken van een **Community of Practice Nettoegang**, waarin leden ervaringen uitwisselen en gezamenlijk optrekken richting netbeheerders.

Zo werkt Energie Samen aan een rechtvaardig en transparant systeem van nettoegang, waarin lokale energieprojecten kunnen bijdragen aan de energietransitie.

Meer informatie:

- Energiegemeenschappen helpen netcongestie te verminderen
- ACM: netbeheerders weigeren te snel transport
- Netbeheerders innen miljoenen van energiecoöperaties zonder garantie dat ze stroom mogen leveren
- Houding netbeheerders creëert ongelijke toegang tot de markt voor burgerinitiatieven
- 20 jaar zekerheid voor bestaande projecten bij invoering invoedingstarief
- “Het stroomnet is niet vol, het is op slot gezet”
- Energiegemeenschappen als sleutel voor netcapaciteit
- Ondersteuning bij netaansluiting

5. Standaardisatie

Wat is het probleem?

Energiegemeenschappen spelen een steeds grotere rol in de energietransitie, maar er ontbreekt een sectorbreed systeem van standaardisering, normering en kwaliteitsborging. Zonder duidelijke normen bestaat het risico dat coöperaties verschillend opereren, wat het vertrouwen van overheden, financiers en netbeheerders kan verminderen. Met de nieuwe wetgeving waarin de begrippen 'energiegemeenschap' en 'warmtegemeenschap' zijn vastgelegd, groeit deze behoefte aan heldere kwaliteitsstandaarden alleen maar verder. Een gezamenlijk kader is nodig om professionaliteit, transparantie en gelijkwaardigheid in de sector te waarborgen.

Wat is de oplossing voor dit probleem?

Energie Samen vervult een natuurlijke rol als coördinator van standaardisering, normering en kwaliteitsborging binnen de sector. Wij kiezen daarbij bewust voor zelfregulering, passend bij de coöperatieve principes van zelfhulp en zelfverantwoordelijkheid: pakt de sector dit niet zelf op, dan bestaat het risico dat de overheid dit alsnog doet met een extern opgelegd regime.

In ons position paper *Standaardisering, normering en kwaliteitsborging voor Energiegemeenschappen* werken we drie samenhangende begrippen uit die hieraan ten grondslag liggen:

1. **Standaardisering** – het vastleggen van wat er gebeurt en hoe.
2. **Normering** – het vaststellen van maatstaven voor gewenst gedrag.
3. **Kwaliteitsborging** – het garanderen dat producten en diensten aan de normen voldoen.

In samenwerking met het Nederlands Normalisatie-instituut (NEN) en het ministerie van Klimaat en Groene Groei is daarom de normcommissie 'Energiegemeenschappen' gestart. Deze brede commissie brengt deskundigen uit coöperaties, overheden, kennisinstellingen en de energiesector samen om een officiële NEN-norm te ontwikkelen die eisen stelt aan de organisatie, governance, kwaliteit en transparantie van energiegemeenschappen. De norm zorgt voor een gedeeld kwaliteitskader, stimuleert kennisdeling en maakt de sector herkenbaar als een betrouwbare en professionele partner binnen het energiesysteem. Het proces wordt naar verwachting eind 2026 afgerond.

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

- Om de behoefte aan een norm/certificering te peilen hebben we gesprekken gevoerd met negen stakeholders, van overheid tot innovatiepartner, van lidcoöperatie tot coöperatieve bank (in opdracht van TKI Urban Energy samen met norminstituut NEN). De geïnterviewden zagen zeker toegevoegde waarde voor een norm voor energiegemeenschappen. Hierbij ging het om:
    - Geldstromen (eis bij subsidies en leningen van bank of burgers).
    - Kwaliteit van werken (inclusief vergroten van draagvlak, het borgen van zeggenschap en als basis voor leden om het bestuur aan te spreken).
    - Standaardisering (en daardoor verminderen van risico's), en

    - de energiemarkt als geheel (zoals toetreding van nieuwe spelers, gelijk speelveld).
- Op basis van deze bevindingen is, samen met NEN, de normcommissie 'Energiegemeenschappen' gestart.
- Publicatie van het position paper *Standaardisering, normering en kwaliteitsborging voor Energiegemeenschappen*, waarin we onderbouwen waarom dit een kerntaak is voor de coöperatieve sector en hoe Energie Samen hierin een leidende rol vervult.
- Binnen het Ontwikkelfonds Warmte is gewerkt aan kwaliteitsbewaking via digitale monitoring en kwaliteitsmanagers.
- In de Participatiecoalitie Aardgasvrije Wijken wordt actief gemonitord op kwaliteit en ingegrepen waar nodig.

Welke bijdrage leveren we in de tweede helft van 2026?

In het resterende deel van 2026 richt Energie Samen zich op de verdere ontwikkeling en verankering van normering voor energiegemeenschappen. Dit doen wij door:

- Deelname aan de normcommissie, met als doel het traject eind 2026 af te ronden.
- Het actief betrekken van leden door het delen van informatie over het doel, de reikwijdte en de betekenis van de norm.
- Het opzetten van een team standaardisatie binnen Energie Samen.
- Daarnaast onderzoeken we of een register van energiegemeenschappen en warmtegemeenschappen coöperatief georganiseerd kan worden, zodat we als sector zelf borgen dat aan de normen wordt voldaan.

Meer informatie:

- Position paper: Standaardisering, normering en kwaliteitsborging voor Energiegemeenschappen
- Werken aan een norm voor 'energiegemeenschappen'
- Start normcommissie energiegemeenschappen